
THE COMPETENCE APPROACH IN THE TRAINING OF THE FUTURE REHABILITATION THERAPIST

Katya Mollova

Trakia University - Medical College, Stara Zagora, Republic of Bulgaria, katya.mollova@trakia-uni.bg

Abstract: The profession of the rehabilitator covers professional activities aimed at health promotion, disease prevention, therapy, rehabilitation and resocialization of patients. The rehabilitation methods and means are able to provide a better quality of life to both the sick and the healthy person. Rehabilitation therapist education is carried out in the Medical College, the whole educational strategy is to prepare highly qualified professionals in the field of health care, responding to the needs of the society as a whole. The training of the medical professionals is dictated by the constantly growing needs for quality service, transformations in socio-economic development and the rise of information and communication technologies. The search for new approaches in teaching and learning will lead to a new model of education that corresponds to the modern dynamic reality. The quest for adequacy with modern requirements implies a transition from education that creates qualifications to training that forms competences. The new paradigm in the development of rehabilitation education aims at its anticipatory adaptation to people's needs. Rehabilitation training should follow modern trends to create competent professionals. This implies orientation of the educational process towards the formation of competencies in the practical preparation of students by applying innovative technologies for teaching and learning in the interactive educational environment. The purpose of this review is to reveal the pedagogical conditions under which the competence approach forms the future rehabilitation therapist as professionals. Material and methods: Through a documentary method, a study was made and literary and Internet sources were analyzed for the essence of the competence approach and the role of interactive learning technologies for building professional competences in the practical training of the rehabilitation therapist. The competence approach in the process of professional training of rehabilitation therapists makes sense of the purpose of training and the search for more effective technologies for learning. Its application in practical training is a complex process that requires a number of methodological decisions related to the change from knowledge reproduction to competence-oriented learning. This leads to abilities to apply mastered knowledge acquired through innovative training methods to form competencies in future rehabilitation therapists.

Keywords: competences, training, rehabilitation therapists, interactive technologies

КОМПЕТЕНТНОСТНИЯТ ПОДХОД В ОБУЧЕНИЕТО НА БЪДЕЩИЯ РЕХАБИЛИТАТОР

Катя Моллова

Тракийски университет, Медицински колеж - Стара Загора, Република България,
katya.mollova@trakia-uni.bg

Резюме: Професията на рехабилитатора обхваща професионални дейности насочени към промоция на здраве, превенция на заболяванията, към терапия, възстановяване и ресоциализация на пациентите. Рехабилитационните методи и средства са в състояние да осигурят по-добро качество на живот както на болния, така и на здравия човек. Образованието по рехабилитация се извършва в Медицинските колеж, чиято образователна стратегия е да подготвя високо квалифицирани професионалисти в областта на здравните грижи, отговарящи на потребностите на обществото като цяло. Подготовката на бъдещите професионалисти е продиктувана от постоянно нарастващите нужди от качествено медицинско обслужване, трансформациите в обществено-икономическото развитие и подема на информационно-комуникационните технологии. Търсенето на нови подходи в преподаването и ученето ще доведат до нов модел на образование, който да отговори подобаващо на съвременната динамична реалност. Сремежът за адекватност със съвременните изисквания предполага преход от образование, създаващо квалификации към обучение формиращо компетентности. Новата парадигмата в развитието на образованието по рехабилитация има за цел нейното изпреварващото адаптиране към потребностите на хората. Обучението по рехабилитация трябва да следва съвременните тенденции за създаване на компетентни професионалисти. Това предполага ориентиране на учебния процес към формиране на компетентности в практическата подготовка на студентите чрез прилагане на иновативни технологии за преподаване и учене в интерактивната образователна среда. Целта на настоящия обзор е да се разкрият педагогическите условия, при които

компетентностният подход формира бъдещите рехабилитатори като професионалисти. Материал и методи: Чрез документален метод е направено проучване и са анализирани литературни и интернет източници за същността на компетентностния подход и ролята на интерактивните обучителни технологии за изграждане на професионални компетентности в практическото обучение на рехабилитатора. Компетентностният подход в процеса на професионалната подготовка на рехабилитатори осмисля целта на обучението и търсенето на по-ефективни технологии за учене. Приложението му в практическото обучение е сложен процес, който изисква редица методически решения, свързани с промяната от възпроизвеждане на знания към компетентностно ориентирано учене. Това води до способности да се прилагат овладените знания, придобити чрез иновационни методи на обучение, за формиране на компетентности у бъдещите рехабилитатори.

Ключови думи: компетентности, обучение, рехабилитатори, интерактивни технологии

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Политиката за подобряване качеството на образованието в Медицинските колежи може да бъде устойчива чрез образователни стратегии, които да поставят цели и приоритети отнасящи се до устойчиво изграждане на знания, умения и компетентности, необходими за професионалната подготовка за здравните специалисти. Образованието и обучението на здравните специалисти не върви в крак с предизвикателствата, пред които е изправена системата на здравеопазването, което води до разминаване между компетентността на завършващите и нуждите на потребителите и населението като цяло. През новото хилядолетие съвременното професионално образование се насочи трайно към европейските стандарти. Наличните знания, умения и опит бързо остаряват и стават непригодни за динамичните промени в техниката и технологиите. Способността да актуализират своите знания и умения, и да реагират на новите предизвикателства е необходимо условие за здравните професионалисти на бъдещето (Teneva, 2021).

Съвременното схващане на понятието „рехабилитация“ е широко и включва в себе си „комплекс от мерки (медицински, социални, психологични, профилактични, педагогически, професионални и др.), насочени към по-пълно възстановяване на функционалната годност на организма (вегетативна и двигателна)“ (Каранешев, 1991). Целта на обучението по рехабилитация е студентите да получат теоретична и практическа подготовка за ранна превенция на развитието на болестите и техните усложнения, максимално възстановяване на заболяванията с оглед подобряване качеството на живот на здравия и болния човек. Нивото на подготовката трябва да отговаря на съвременните изисквания за компетентно осигуряване на качествени грижи за пациента. То е съобразено с европейските стандарти и е адаптирано към специфичните изисквания на професията. Интересът към специалността постави редица предизвикателства пред обучителния процес, като целта е да се осигури високо академично ниво, качествено обучение и професионално развитие на рехабилитатора. Обучаваните чрез образованието трябва да придобият знания, умения и опит, чрез които да развият своя творчески потенциал, хуманизъм и професионално поведение.

С присъединяването на страната ни към Европейското образователно пространство в образованието настъпиха динамични промени, които дадоха тласък за развитие на медицинската и педагогическата науки, а това наложи осъвременяване на учебния процес във висшите медицински училища. Бяха въведени образователни стандарти, които да допълнят и усъвършенстват обучението на студентите от медицинските колежи. Целта е да се хармонизират учебния план, учебните програми и условията на обучение във всички колежи в страната, които обучават професионалисти по здравни грижи, съобразявайки се с европейските стандарти.

Професията на рехабилитатора спада към така наречените „регулирани професии“, отличителна черта на които е, че те отговарят на Наредбата за Единни държавни изисквания (ЕДИ, 2008) за придобиване на висше образование по специалностите от професионално направление „Здравни грижи“ с образователно квалификационна степен „професионален бакалавър“ и професионална квалификация „рехабилитатор“.

М.Андреев определя обучението като „вид познавателна дейност, в процеса на която, студентите под ръководството на преподавателите овладяват професионални знания, умения, навици и компетенции, т. е. те се формират и развиват. То има специфични форми, на организация. Реализира се чрез планомерна и системна дейност, която включва два органически свързани процеса – преподаване и учене (Андреев, 2001). В контекста на казаното можем да добавим, че технологията в обучението на рехабилитатора постоянно се развива и усъвършенства. Въвеждането на активиращи иновативни методи и средства в теорията и практиката определя новата парадигма в развитието на обучението по рехабилитация. Целта е да се изгради учебен процес, който да създаде компетентни рехабилитатори, които да отговорят на постоянно нарастващите потребности от качествени рехабилитационни услуги.

Целта на настоящия обзор е да се разкрият педагогическите условия, при които компетентностният подход формира бъдещите рехабилитатори като професионалисти.

2. МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ: Чрез документален метод е направено проучване и са анализирани литературни и интернет източници за същността на компетентностния подход и ролята на интерактивните обучителни технологии за изграждане на професионални компетентности в практическото обучение на рехабилитатори.

3. ИЗЛОЖЕНИЕ

▪ **Компетентностният подход при изграждането на професионални компетентности в обучението на рехабилитатора**

Образованието има за цел не само да дава знания, но и да модифицира отношението на човека към околната среда, като осигурява неговата адаптивност в постоянно изменящи се условия. А това до голяма степен зависи не от получените знания, а от уменията да се използват те в практическата дейност на обучаемите. В образователната действителност за тази цел се използват понятията „компетентност” и „компетенция” (Андреев, 2005) (Воденичаров, Митова & Младенова, 2008). Затова новата образователна парадигма променя фокуса на обучението от усвояване на нови знания, умения и навици към изграждане на компетентности у студентите.

Понятието *компетентност* се осмисля като обобщаващо натрупване в образоващия се на *компетенции* в различни области с практически и идеални измерения (Великова, 2003). По мнение на други автори (Гюрова, 2011) (Торньова § Каснакова, 2015) *компетенциите* са знания, умения и опит за изпълнение на специфични задачи, а *компетентността* – като качество на личността, което показва доколко човек притежава необходимия сбор от компетенции, които го правят компетентен в дадена област и му позволяват да взема правилните решения в различни ситуации.

В съвременната педагогическа практика все по-усилно се говори за компетентностния подход, който преобръща традиционността в образованието и обучението в училище. С помощта на този подход се ориентира обучавания към овладяване на комплекс от компетенции, осигуряващи потенциал, умения и способности (Георгиева, 2020). Затова подготовката на квалифицирани рехабилитатори с високо ниво на компетентност в здравната професия предполага подходът в обучението, да бъде компетентностно ориентиран.

Компетентностният подход поставя на първо място не информираността, а уменията на обучаемия да разрешава проблеми. Това означава, че *компетентността* може да се представи чрез нейните съставни части – *компетенциите*, чрез които се проявява. Необходимите компетентности в обучението по рехабилитация са включени в квалификационната характеристика, а овладяването на професионални компетенции се осъществява по време на практическата подготовка на рехабилитатора (УПЗ, клинична практика, преддипломен и летен стаж), като същите намират място и в учебните програми по профилиращите дисциплини на студентите.

Основен акцент във всички образователни програми е правилното структуриране на учебното съдържание, динамиката на учебния процес, съчетаването на теоретичната и практическата подготовка. Те трябва да бъдат така структурирани, че да мотивират студента да формира правилно отношение към ученето и учебния процес, да стимулира стремежа му за самостоятелна работа и да позволява качествено усвояване на знания, умения и навици необходими за бъдещата му професионална реализация (Андонова, 2013)

Компетентностният подход в процеса на професионалната подготовка на студентите включва преосмисляне на целите на практическото обучение и търсенето на по-ефективни технологии на обучението, което ще доведе до реалното умение на бъдещите рехабилитатори да прилагат своите теоретични знания и практически умения в професионалната си дейност. Приложението му в медицинското образование е сложен процес, който изисква създаването и апробирането в практиката на редица методически решения, свързани с промяната *от възпроизвеждащ знания учебен процес към компетентностно ориентирано учене*. Компетентностният подход акцентира върху способността да се прилагат овладените знания чрез преход към иновационни методи на обучение за формиране на компетентности у обучаемите.

▪ **Интерактивно обучение при формиране на компетентности на студентите рехабилитатори**

Учебният процес е целенасочен, организиран и системен процес. Гради се върху дейността на преподавателя и дейността на студента в тяхното организационно, функционално единство (Попов, 2011) Същността му се изразява във взаимодействието между личности. За обучителния процес това взаимодействие се изразява като начин на общуване: между обучаващ и обучаван, между самите обучаващи се или между обучаван и учебните ресурси, като в хода на това общуване, те взаимно си взаимодействат. В

учебния процес общуването и взаимодействието са подчинени на дадена цел и стоят в основата на осъществяване на *интерактивното обучение*.

Според Е. Желева, учебно-възпитателният процес във висшето училище, подготвящо специалисти по здравни грижи е пряко свързан с педагогическата среда на университета. Оптималната педагогическа среда оказва влияние върху професионално-личностното развитие на бъдещия специалист. Добре организираната педагогическа среда създава условия за ефективна подготовка на съвременния специалист, подпомагайки го да овладява знания, умения и компетенции, свързани с медицинската професия. Формирането и развитието на специалиста се осъществява в педагогическата среда на висшето училище (Е.Желева, 2019).

Образователната среда е жизненото пространство на студента. За да изгради компетентни специалисти, в учебния процес трябва да се създаде такава образователна среда, предоставяща възможност да се постави акцент не толкова на даване на знания, а към самостоятелно овладяване чрез познание, дейност и общуване. Синхронизирането на мислене и дейност най-добре се осъществява в *интерактивната образователна среда*.

Понятието „интеракция“ се определя като „взаимодействие и взаимовлияние между хората в процеса на общуването“ (Десев, 2021) Интерактивността в обучението на рехабилитатора се свежда до дидактически методи, прилагани за усвояване на знания и умения, където междуличностното взаимодействие е изведено на преден план. Интерактивността може да се прояви на различни равнища:

- като една от страните на междуличностното общуване;
- в условията на екипна организация на учебна дейност;
- в рамките на образователни технологии, в които е налице педагогическо взаимодействие;
- базирана на компютърните информационни технологии и връзката между учащ-мултимедия;
- на основата на взаимодействието на различни подсистеми в дадена система (синергия) и др. (Тодорина, 2010) (Роров, 2020)

Интерактивната образователна среда е конгруентна с интерактивното обучение. Основен акцент в обучението по рехабилитация е практическата му ориентираност. Компетентностния подход и интерактивното обучение се допълват взаимно и при съвместното им използване се получават високи образователни резултати (Василева-Иванова, 2014)

Изместването на фокуса към практико-приложния характер за усвояване на знания и умения, предполага промяна в методите на преподаване и учене. Задължителната професионална компетентност е отправна точка при *избора на учебна технология* в обучението на рехабилитатора. Бързо развиващите се информационно-комуникативни технологии предопределят новата образователната парадигма и заемат заслужено място в подготовката на бъдещите рехабилитатори чрез интерактивните методи. Интерактивното обучение като цяло може да се определи като „форма на продуктивно и реципрочно диалогово и полилогово взаимодействие между обучавани и обучаващи в процеса на обучение лице в лице, чрез които се обменят информация, идеи, дейности, състояния и съвместно се постигат конкретните цели на обучение върху основата на три онтологични равнища – личностно, социално и духовно“ (Радев, 2010)

Компетентностно ориентираното интерактивното обучение влияе върху процеса на учене и възприемане като повишава мотивацията на студентите, развива логическото мислене, критичност и самокритичност, подобрява общуването, подтиква към самостоятелно вземане на решения и увереност за справяне с поставената задача. Обучението чрез интерактивни методи най-ефективно могат да формират професионалните компетенции у обучаваните. Затова интерактивните методи и средства за обучение, контролът и оценката на знанията и уменията, приложени в практическото обучение осигуряват цялостно завършен учебен процес, който формира у рехабилитатора необходимите професионални компетентности и го подготвя за неговата професионална дейност.

Основна роля при формирането на професионални компетенции играе и преподавателят. В съвременното обучение той не е само източник на информация - той е *мениджър*, който е длъжен да управлява чрез подходящ стил, което предполага наличието на интеракция и формирането на редица социалнозначими качества на личността; той е и *фасилитатор* – подпомага обучаваните в сложния процес на овладяване на знания и компетентности, което изисква субект-субектни взаимоотношения на интерденденция, общуване до степен емпатия; той е *медиатор* – посредници между обучаваните и учебното съдържание, което изучават, между обучаваните и глобалния свят, който ги заобикаля, при което е готов на съпричастност и обективно оценяване (Тодорина, 2014). За да придобият нужната професионална пригодност на базата на качествени знания, умения и навици, студентите трябва активно да участват в образователния процес, подкрепени от преподавателския състав на висшето медицинско училище (Teneva & Tancheva, 2018).

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Професията на рехабилитатора е динамично развиваща се. Насочена е към промоция на здраве, ранна превенция на развитие на заболяванията и тяхните усложнения, към терапия, възстановяване и ресоциализация на пациентите с оглед подобряване качеството на живот на пациентите. За да бъде успешен учебният процес е необходимо прилагането на компетентностен подход при създаването на професионални компетентности, свързани с изграждане на комуникативност, умения за работа в екип, отговорност, увереност при вземане на самостоятелни решения, креативност и творчество, отношение към колегите и пациента, способност за клинично мислене.

Формирането на професионалната компетентност при здравните професионалисти е дълъг и сложен процес, който се реализира в рамките на тяхното обучение в Медицински колеж (Milcheva, Teneva, Mollova, Andonova, 2018). Педагогическата практика доказва, че чрез прилагане на интерактивни технологии – методи и средства в обучението на бъдещите рехабилитатори може да се създадат здравни професионалисти, които да притежават необходимите професионални компетентности за справяне в реална работна среда.

ЛИТЕРАТУРА

- Андреев, М. (2001). *Процесът на обучението, Дидактика*, София.,
- Андреев, А. Л., (2005). Компетентностна парадигма в образованието: опит философско-методологически анализ, *Педагогика*, (4), 19-27.
- Андонова, А. (2013). *Обучението на медицинските сестри: Роля на мотивацията*. Стара Загора: Стара Загора.
- Василева-Иванова, Р., (2014). Компетентностният подход в обучението по математика, *Научни трудове на Русенския университет* 53 (6.2), 180-185
- Воденичаров, Ц., Митова, М., & Младенова, С. (2008). *Медицинска педагогика*, София
- Великова, В., (2003). „Образователната компетентност” като резултат в образователната дейност, *Педагогика*, XIII (6), 3-20.
- Георгиева, Д., (2020). Приложение на компетентностния подход в извънкласни форми на обучение, *Наука и образование*, (3), 287-293.
- Гюрова, В., (2011). За уменията, компетенциите, компетентността и учителите. В: Ключовите компетенции в образованието – стратегии и практики. *Международна научно-практическа конференция*. Стара Загора, doi:DVD – ISBN 978-954-691-071-4.
- Десев, Л. (2021). *Речник по психология*, „Св. Климент Охридски”, София.
- Единни държавни изисквания (ЕДИ) Постановление 238 ДВ. бр.87 от 2008.
- Каранешев, Г. (1991). *Теория и методика на лечебната физкултура*, София.
- Попов, Т. (2011). *Медицинска педагогика учебник за студенти от ФОЗ*, Габрово.
- Торньова, Б., & Каснакова, П. (2015). *Компетентностите на преподавателя във висшето медицинско училище*, „АБ“ ЕООД.
- Желева, Е. (2019). *Методика на обучението по Здравни грижи*, ЕКС-ПРЕС. Габрово
- Радев, П. (2010). *Интерактивни методи в обучението* – В: Интерактивните методи в съвременното образование, Сборник с научни статии, 16.
- Тодорина, Д. (2010). *Създаване на интерактивна образователна среда*, сб. „Интерактивни методи в съвременното образование“ Университетско издателство „Н. Рилски“, Благоевград.
- Тодорина, Д., (2014) Място на интерактивните методи на обучение в съвременното образование, сп. *Педагогика* (6), 808.
- Alexandrov Popov, M. (2020). "Innovative educational environment for students with impaired hearing", Dissertation.
- Milcheva, H., Teneva, P., Mollova, K., & Andonova, A. (2018). "TRANSFER OF COMPETENCES (FROM THEORY TO PRACTICE) FOR HEALTH PROFESSIONALISTS", *Knowledge International Journal* (28.2), 663-669
- Teneva, P., & Tancheva, P. (2018). LEADING ROLE OF CLINICAL PRACTICE FOR THE FORMING OF PROFESSIONAL SKILLS IN MEDICAL LABORATORY ASSISTANTS. *Knowledge International Journal* (22.5), 953-958
- Teneva, P. (2021). EDUCATIONAL STANDARDS AND FORMATION OF KEY COMPETENCES IN THE EDUCATION OF MEDICAL LAB ASSISTANTS, *Knowledge International Journal* (47.4), 765-770